

Vliv Domova dětí se školou na resocializaci žáků

Denisa Hájková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Denisa HÁJKOVÁ
Osobní číslo: H108063
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Vliv Domova dětí se školou na resocializaci žáků

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na příčiny, vedoucí k tomu, že děti jsou umísťovány do těchto zařízení,
- na ústavní péči zaměřenou na Domov dětí se školou v Chrudimi,
- na metody používané pro práci se žáky (školní a mimoškolní aktivity).

Součástí práce bude sociologické šetření a jeho vyhodnocení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JEDLIČKA, Richard. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.

NĚMEC, Jiří. VOJTOVÁ, Věra. Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. Brno: Paido, 2009.

ŠVANCAR, Zdeněk. BURIÁNOVÁ, Jana. Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.
vedoucí katedry

ABSTRAKT

Tato práce pojednává a popisuje ústavní péči v konkrétním zaměření na Dětský domov se školou. Cílem je vliv tohoto zařízení na resocializaci žáků. Popisuji zde příčiny pro zařazení mladistvých do ústavní péče, zákonné normy a výchovné metody v tomto zařízení.

Věnuji se životu dětí v Dětském domově se školou, používaným terapiím a systému hodnocení a pracovních činností. V závěru je proveden výzkum se zaměřením na cíl této práce.

Klíčová slova: resocializace, rodina, dítě, ústavní výchova, Dětský domov se školou.

ABSTRACT

This work discusses and describes institutional care in the specific focus on Children's home and school. The aim is the influence of the facility to resocialization of students. I describe the causes for placement of youth into institutional care, legal standards and educational methods in this facility.

I dedicate to the life of children at Children's home and school, used therapies, system of evaluation and their work activities. In the end there is done the research focused on the goal of this work.

Keywords: resocialization, family, child, institutional care, children's house and school.

Děkuji panu doc. Ing. Antonínovi Řehořovi, CSc. za cenné rady, připomínky a odborné vedení bakalářské práce.

Zároveň děkuji i celé mé rodině, mému manželovi a dětem za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RESOCIALIZACE, JEJÍ VÝZNAM A POJETÍ.....	11
1.1 RESOCIALIZACE JAKO POJEM.....	11
1.2 ETOPEDIE	12
2 TYPY ÚSTAVNÍCH ZAŘÍZENÍ A JEJICH FUNKCE	13
2.1 FUNKCE ÚSTAVŮ	13
2.2 OCHRANNÁ A ÚSTAVNÍ VÝCHOVA.....	14
2.2.1 Zákonné normy	14
2.2.2 Ústavní výchova.....	16
2.2.3 Ochranná výchova.....	17
3 DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU V CHRUDIMI	22
3.1 HISTORIE DĚTSKÉHO DOMOVA SE ŠKOLOU, SVP A ZŠ, CHRUDIM.....	22
3.2 CHARAKTERISTIKA DĚTSKÉHO DOMOVA SE ŠKOLOU V CHRUDIMI.....	23
3.3 SPOLUPRÁCE DDŠ S OKOLÍM	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 ŽIVOT DĚTÍ V DDŠ	31
4.1 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ	31
4.2 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	32
4.3 PRAKTICKÁ SPOLUPRÁCE S ORGANIZACEMI	33
4.4 PRACOVNÍ ČINNOST.....	34
4.5 HODNOCENÍ ŽÁKŮ	34
4.6 DŮVODY UMÍSTĚNÍ.....	36
4.7 UMÍSTĚNÍ DĚTÍ PO UKONČENÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY ČI ODCHODU Z ÚSTAVNÍ PÉČE.....	36
4.8 TERAPIE	37
5 PROVEDENÝ VÝZKUM V DDŠ.....	41
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55

ÚVOD

Žijeme ve složitém a nepředvídatelném světě, který se nám stále mění před očima. Musíme se stále vyrovnávat s novými příležitostmi i riziky, které nám přináší. Tyto změny se týkají zejména našeho citového a osobního života. Hlavním tématem našeho života jsou vzájemné vztahy, které mohou být milostné, přátelské a také rodinné. Tradičním společenstvím osob, které se nachází v každé kultuře je „Rodina“.¹

Hned po narození dítěte dochází k vytváření určitého vztahu mezi matkou a dítětem. Od narození rodina ovlivňuje vývoj dítěte, zejména jeho citové vazby a jeho duševní život. Zajišťuje podmínky pro jeho růst a uspokojování biologických potřeb, pomáhá mu utvářet návyky a připravuje ho na přijetí dalších rolí v životě.²

Bohužel, ne všechny děti mají své rodiče nebo vyrůstají v ideální rodině, a proto je nutné pro ně najít vhodné alternativy umístění, které jim zajistí odpovídající výchovu. Zpravidla o umístění dětí do ústavní či výchovné péče rozhoduje soud. Příkladem je pak svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby, pěstounské péče nebo jiné ústavní výchovy.

Ústavní výchova je v současné době velmi diskutované téma. Zejména její dopad na vývoj dětí a mladistvých. Zvolené téma jsem si vybrala na základě existence Dětského domova se školou v místě mého bydliště, který je častým tématem rozhovorů obyvatel našeho města.

Do těchto zařízení jsou většinou umísťovány děti s poruchami chování a také děti, které se již dopustily trestné činnosti. Běžným předsudkem naší společnosti je vnímání těchto dětí jako budoucích kriminálků a společnost je tímto vytlačuje na svůj okraj a ztěžuje jejich možnost začlenění se zpět do společnosti.

O zmíněné zařízení jsem se začala zajímat a chtěla jsem zjistit, jak děti v ústavu žijí, jak je veden jejich rozvoj a také okrajově jaké mají možnosti po opuštění ústavní péče tohoto typu. V Dětském domově se školou jsem absolvovala praxi, ze které v bakalářské práci vycházím.

Cílem práce je charakterizovat a popsat ústavní péči s podrobným zaměřením na Dětský domov se školou ve vztahu na resocializaci žáků.

¹ Giddens A., *Sociologie*, s. 156.

² Jedlička R., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 38.

Zaměřím se na příčiny vedoucí k umístování dětí do těchto zařízení a dále také na metody výuky používané pro práci se žáky a na jejich školní a mimoškolní aktivity.

V teoretické části bakalářské práce popisuji význam resocializace, typy ústavních zařízení a jejich funkce a zaměřuji se na charakteristiku Dětského domova se školou v Chrudimi.

Praktická část se opírá o mé zkušenosti získané během praxe. Zaměřuji se na aktivity, které děti v domově absolvují, důvody jejich umístění, typy používaných terapií a na způsoby hodnocení chování a přístupů dětí k jejich povinnostem. Dále provádím a vyhodnocuji výzkum formou rozhovoru se zaměřením na vybraný vzorek zaměstnanců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RESOCIALIZACE, JEJÍ VÝZNAM A POJETÍ

Ráda bych se zaměřila na pojem resocializace, její význam a charakteristiku, jelikož je důležitou částí mé bakalářské práce, která se zabývá především vlivem ústavní péče v rámci Dětského domova se školou na resocializaci žáků jako takovou.

1.1 Resocializace jako pojem

Resocializace úzce souvisí se socializací. Socializace je proces postupného začleňování jedince do společnosti, a to nápodobou a identifikací. Začíná hned po narození v nukleární rodině a dále se rozvíjí v malých společenských skupinách, jako je školní třída, zájmový kroužek či další. Součástí je i přijetí základních etických a právních norem společnosti, ve které se jedinec nachází.³

S pojmem resocializace se velmi často setkáváme v souvislosti s náhradní ústavní péčí. Dle Škoviery je resocializace součástí převýchovy, je jejím završením. Jedinec, který sociálně selhával a nedokázal se zařadit do společnosti, se postupně učí správnému sociálnímu chování. Součástí tohoto procesu je příprava jedince na návrat do normální společnosti (rodina, škola...) a zároveň i příprava společnosti na přijetí jedince, který nějakým způsobem selhal.⁴

Pojem resocializace můžeme posuzovat ze dvou pohledů.

- Přirozená resocializace:
provází nás v průběhu celého života. Člověk se stále učí a přizpůsobuje novému typu chování, přijímá nové hodnoty a normy, které mohou souviset s novým sociálním postavením ve společnosti. Příkladem jsou profesní postup, dále role rodičovská, zdravotní, politická a další.
- Resocializace specifická:
užívá se zpravidla v etopedii a penitenciaristice. Zde představuje převýchovný proces mravně narušeného jedince.⁵

³ Hartl P., Hartlová H., *Velký psychologický slovník*, s. 548.

⁴ Škoviery A., *Dilemata náhradní výchovy*, s. 28 – 29.

⁵ Jůzl M., *Penitenciaristika a penologie*, s. 66.

1.2 Etopedie

Problémy resocializace nám pomáhá řešit také etopedie. Jde o obor speciální pedagogiky, který má velmi blízký vztah k ostatním vědním oborům, zaměřujících se na sociální a rozumovou narušenost člověka. Zabývá se výchovou, převýchovou, vzděláváním a vědeckým zkoumáním mravně narušených osob a osob s určitou poruchou chování. Cílem etopedie je začlenit takové osoby zpět do společnosti a rodiny, zlepšit jejich osobní život a vést je k vytváření pozitivních hodnot a dodržování mravních norem. Etopedie je často využívána právě u ústavní výchovy a ve vězeňství.⁶

⁶ Vocilka M. a kol., *Vybrané statě z etopedie*, s. 4 – 6.

2 TYPY ÚSTAVNÍCH ZAŘÍZENÍ A JEJICH FUNKCE

„ Ústav je do jisté míry světem pro sebe, ostrovem soběstačného řádu, v němž je život omezenější a předvídatelnější než v okolním sociálním prostředí. Ústav je spjat s třemi archaickými lidskými zkušenostmi: zkušeností rodiny, zkušeností obce a zkušeností vyhoštění, vyobcování.“⁷

2.1 Funkce ústavů

Na funkci ústavů můžeme pohlížet dvěma způsoby, z perspektivy zájmů společnosti nebo z hlediska jedince. Oba zájmy se mohou v určitých situacích shodovat i různit. Pokud se různí, klientovy možnosti se zužují a do popředí se dostává zájem společnosti. Z hlediska jedince, jako individua, se klade důraz na osobní svobodu rozhodování. Vstup klienta do ústavu může být i nedobrovolný, zejména když je nebezpečný sám sobě nebo svému okolí. Příkladem jsou výchovné ústavy pro mládež či vězení, kam se klienti dostávají na základě porušení zákonem definovaných norem chování nebo psychiatrické léčebny.⁸

Dle Matouška můžeme funkci ústavů shrnout do 3 skupin uvedených níže.

- Podpora a péče,
tato funkce zahrnuje poskytování zázemí a péči, bez kterých se klient nemůže obejít. Zajišťuje náhradu za nefunkční či chybějící rodinu. Příkladem jsou kojenecké ústavy, dětské domovy, ústavy pro mentálně nebo fyzicky hendikepované lidi, domovy důchodců apod. Pokud by tyto typy ústavů neexistovaly, kvalita života klientů by byla velmi nízká až neslučitelná s přežitím.
- Léčba, výchova a resocializace,
základem této funkce je snaha o změnu stavu. Předpokladem je, že klient opustí ústav v jiném stavu, než do něho vstoupil, naučil se novému chování a přijal nové hodnoty a normy. Příkladem jsou zařízení pro rizikovou mládež, propuštěné vězně, léčebné a rehabilitační ústavy, atd.
- Omezení, vyloučení a represe,
tuto funkci zajišťují věznice, psychiatrická zařízení s nedobrovolnými pobyty, tábo-

⁷ Matoušek O., *Ústavní péče*, s. 19.

⁸ Matoušek O., *Ústavní péče*, s. 20 – 22.

ry pro uprchlíky apod. V případě neexistence těchto pracovišť by naše společnost byla velmi ohrožována kriminálními osobami a lidmi trpícími akutní psychózou.⁹

2.2 Ochranná a ústavní výchova

Ochranná a ústavní výchova jsou velmi důležitou složkou našeho právního řádu. Nařízení pro umístění dítěte do tohoto typu výchovy je určováno rozhodnutím soudu, je využíváno v přesně definovaných případech vymezených zákonnou normou. Jde zejména o situace, kdy je výchova dítěte ohrožena, nebo předcházející opatření nevedla k nápravě.

2.2.1 Zákonné normy

Ústavní a ochranná výchova bývá nařízena v souladu se zákonnými normami. Níže bych ráda zmínila jako nejpodstatnější alespoň tyto:

Zákon 94/1963 Sb. o rodině

§46 ve znění: „*Jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Jestliže je to v zájmu nezletilého nutné, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoci v případě, že jiná výchovná opatření nepředcházela*“.¹⁰

Zákon 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon definuje sociálně-právní ochranu dětí, vymezuje její zaměření a definuje orgány a opatření sociálně-právní ochrany, které tuto ochranu zajišťují.

§5 ve znění: „*Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte*“.¹¹

⁹ Matoušek O., *Ústavní péče*, s. 22.

¹⁰ Zákon 94/1963 Sb. o rodině, § 46.

¹¹ Zákon 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, § 5.

Zákon 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon upravuje v § 1 podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, definuje opatření za tyto činy a postupy pro rozhodování a výkon soudnictví pro mládež. § 22 se zabývá ochrannou výchovou, definuje podmínky pro možnost udělení ochranné výchovy a její dobu trvání.¹²

Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Tento zákon vymezuje celkovou zákonnou úpravu problematiky ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních. V § 1 se uvádí, že ve školských zařízeních určených pro výchovnou péči musí být zajištěno právo každého dítěte na výchovu a vzdělání ve vazbě na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.

Musí být vytvořeny podmínky pro podporu sebedůvěry dítěte, které rozvíjí jeho osobnost po pocitové stránce a umožní mu tak aktivní účast ve společnosti. S každým dítětem je třeba zacházet v zájmu rozvoje jeho osobnosti vzhledem k jeho potřebám a také jeho věku.

Dle §1 odstavec 2 je účelem zařízení poskytovat na základě rozhodnutí soudu náhradní výchovnou péči dětem ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.

Odstavec 3 poukazuje na důležitost předcházení vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte, nebo narušení jeho zdravého vývoje a zmírňování a odstraňování příčin vzniklých poruch chování.

V § 2 jsou uvedena školská zařízení jako diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Tato zařízení zajišťují péči, která by měla být poskytována rodiči, nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy ustanovením příslušného orgánu a také dětem s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou a dětem, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření.

¹² Zákon 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže § 1, § 22.

Zároveň tato zařízení poskytují přímé plné zaopatření zletilé osobě po ukončení výkonu ústavní či ochranné výchovy v případě, že se připravuje na budoucí povolání, nejdéle však do 26 let věku a to na základě uzavření smlouvy mezi nezaopatřenou osobou a školským zařízením. Přímým, plným zaopatřením je myšleno:

- stravování, ubytování a ošacení,
- učební potřeby a pomůcky,
- úhrada nutných nákladů na vzdělání,
- úhrada nákladů na zdravotní péči,
- kapesné, osobní dary a věcná pomoc zletilým při odchodu z ústavu,
- úhrada nákladů na dopravu do místa školy.

V poslední řadě se zákon zaměřuje i na děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, s vadami řeči nebo s více vadami, u kterých byla nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo nařízeno předběžné opatření, kdy stupeň jejich postižení neodpovídá jejich umístění do specializovaného zdravotnického zařízení. Pro tyto děti musí být zajištěny vhodné podmínky vybaveností těchto zařízení, úpravou denního režimu a zajištění terapeutických a rehabilitačních programů.¹³

2.2.2 Ústavní výchova

Ústavní výchova je opatření nařizované soudem. Nařizuje se v případech, kdy jiná výchovná opatření selhala (například: napomenutí, nebo svěření dítěte do péče jiné osoby) a nevedla k nápravě, nebo v případech, kdy rodiče nemohou ze závažných důvodů výchovu zabezpečit.

Jedná se o nezletilé osoby, které jsou mravně narušené nebo jen mravně ohrožené, jedinci u nichž byla zanedbána rodičovská výchova a ti, kteří žijí v patologickém rodinném prostředí, kde je jejich řádný vývoj ohrožen. Ústavní výchova nemá trestní charakter, nařizuje se v případech, kdy poruchy chování nezletilých osob nedosáhly hodnoty trestného činu.

¹³ Zákon 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 1, § 2.

Ústavní výchova u nezletilých probíhá v těchto školských zařízeních:

- diagnostický ústav,
- dětský domov,
- dětský domov se školou,
- výchovný ústav.

Jedná-li se o děti do tří let věku, ústavní výchova probíhá v zařízeních zdravotnických:

- kojenecký ústav,
- dětský domov pro děti od narození do tří let.

U dětí s mentální či tělesnou poruchou je ústavní výchova vykonávána v zařízeních spadajících pod ministerstvo sociálních věcí.¹⁴

2.2.3 Ochranná výchova

Ochranná výchova je opatření, které je nařizováno soudem pro mladistvé v trestním řízení. Je definována zákonem 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Specifikuje druhy ochranných opatření a jejich účel: „*Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.*“¹⁵ Následně vychází z §22, kde je uvedeno za jakých podmínek může soud uložit mladistvému ochranou výchovu. Těmito podmínkami jsou:

- pokud není o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nelze odstranit nedostatek řádné výchovy v jeho vlastní rodině,
- pokud dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána a prostředí, ve kterém žije, není hodné náležité výchovy.

Ochranná výchova trvá do doby, než dojde k nápravě, nejdéle však do 18 let mladistvého. V případě zájmu mladistvého může soud prodloužit ochrannou výchovu až do dovršení 19 let.

¹⁴ Švancar Z., Buriánová Z., *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*, s. 11.

¹⁵ Zákon 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 21.

Soud může ochrannou výchovu změnit v ústavní výchovu v případě, že převýchova mladistvého dosáhla úspěchu a předpokládá se, že i bez omezení, kterým byl podroben při výkonu ochranné výchovy, se bude řádně chovat a pracovat. Zároveň může soud toto podmíněné umístění zrušit, nebude-li mladiství plnit daná očekávání od tohoto umístění.¹⁶

Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je zařízení, které přijímá děti zpravidla z důvodu nařízení ochranné a ústavní péče z rozhodnutí soudu. Rozlišujeme diagnostický ústav pro mládež, který je určen pro děti ve věku 15 - 18 let (v určitých případech může být pobyt o rok prodloužen) a dětské diagnostické ústavy určené pro děti do 15 let věku, případně do ukončení povinné školní docházky.

Na přechodnou dobu poskytují výchovnou péči také dětem zadrženým na útěku z jiného zařízení, z místa pobytu nebo přechodného ubytování. V tomto případě musí oznámit situaci příslušnému zařízení, které má povinnost si dítě do 3 dnů převzít.

Diagnostický ústav poskytuje péči dětem, které byly zadrženy na útěku od osob odpovědných za jejich výchovu (rodiče, osoba, které byly svěřeny do péče) a to na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření. Dále může převzít do péče děti, o jejichž umístění požádaly osoby odpovědné za jejich výchovu v důsledku poruchy jejich chování. Průměrný měsíční počet těchto dětí může být maximálně 10% kapacity diagnostického ústavu. Pobyt dětí jsou zde krátkodobé, většinou 8 týdnů.

Děti žijí ve výchovných skupinách o velikosti 4 – 6 dětí. Výchovné skupiny jsou členěny podle pohlaví nebo podle věku dítěte. Diagnostický ústav provádí komplexní vyšetření dětí a na základě diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, zpracovává diagnostickou zprávu a navrhuje specifická výchovná a vzdělávací opatření. S ohledem na tyto výsledky kompletních vyšetření a zdravotního stavu umísťuje děti do dětských domovů, dětských domovů se školou, výchovných ústavů, případně do smluvní rodiny.

¹⁶ Zákon 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, § 22.

Diagnostický ústav plní úkoly:

- diagnostické – vyšetření úrovně dítěte prostřednictvím pedagogických a psychologických činností,
- vzdělávací – zjišťuje úroveň dovedností a znalostí. Stanovuje specifické vzdělávací potřeby,
- terapeutické – zaměření na nápravu poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte, prostřednictvím pedagogických a psychologických činností,
- výchovné a sociální – soustředí se na osobnost dítěte a na jeho rodinnou situaci,
- organizační – souvisí s umístováním dětí do příslušných zařízení zpravidla v územním obvodu diagnostického ústavu vymezeném ministerstvem,
- koordinační – sladění odborných postupů ostatních zařízení, sjednocení činností s orgány státní správy a jinými osobami, které se zabývají péčí o děti.¹⁷

Dětský domov

Dětské domovy se starají o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování a nemohou být vychovávány ve vlastní rodině ani v jiné podobě náhradní rodinné péče. Děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Je zde o ně pečováno podle jejich individuálních potřeb – výchovných, vzdělávacích a sociálních.

Děti zde žijí v rodinných skupinách o velikosti 6 - 8 dětí v jedné skupině. Maximální počet skupin v domově může být 2 – 6. Do zařízení tohoto typu mohou být umístovány děti ve věku 3 – 18 let a také nezletilé matky se svými dětmi.¹⁸

Do dětských domovů jsou převážně umístovány děti nechtěné, děti z rozpadlých rodin nebo přímo z kojeneckých ústavů. V současnosti dochází k tomu, že do těchto domovů přicházejí i děti z důvodu chudoby, z rodin, které nedokážou materiálně zabezpečit potřeby dítěte.¹⁹

¹⁷ Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 5 - § 11.

¹⁸ Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 12.

¹⁹ Janský P., *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*, s. 94.

Dětský domov se školou

Dětské domovy se školou jsou speciální školská zařízení zaměřující se na děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, děti se závažnými poruchami chování a děti vyžadující výchovně léčebnou péči z důvodu trvalé či přechodné duševní poruchy. Jsou zde umístovány děti zpravidla od 6 let věku do ukončení povinné školní docházky²⁰.

Děti se vzdělávají ve škole, která je součástí dětského domova se školou. Pokud v průběhu školní docházky pominou důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při tomto zařízení, může být dítě na základě žádosti ředitele dětského domova se školou přerazeno do školy, která není součástí tohoto zařízení. Pokud se dítě po ukončení základní školní docházky nemůže vzdělávat ve střední škole nebo učilišti mimo zařízení z důvodu závažné poruchy chování, nebo pokud uzavře pracovněprávní vztah, je přerazeno do výchovného ústavu.

Základní jednotku dětského domova se školou tvoří rodinná skupina o velikosti 5 – 8 dětí. Zařízení tohoto typu může mít maximálně 6 rodinných skupin. Děti jsou do skupin zařazovány s ohledem na jejich zdravotní, výchovné a vzdělávací potřeby.²¹

Výchovný ústav

Výchovný ústav se zaměřuje na péči o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Výchovný ústav těmto dětem poskytuje výchovnou, vzdělávací a sociální péči. Děti jsou do výchovných ústavů umístovány odděleně, dle důvodu umístění. Může zde být umístěno i dítě starší 12 let, pokud má soudem uloženou ochrannou výchovu a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být přijato v dětském domově se školou. Z důvodu závažnosti chování klientů ústavů je součástí těchto zařízení základní nebo speciální škola, případně může být jeho součástí škola střední.²²

Výchovný ústav může zřídit minimálně 2 a maximálně 6 výchovných skupin. Děti v tomto typu zařízení žijí ve výchovných skupinách o počtu 5 až 8 dětí. Dle vyhlášek které navazují

²⁰ Janský P., *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*, s. 94 – 95.

²¹ Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 13.

²² Zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, § 14 - § 15.

na zákon 109/2002 Sb. je možné zřizovat zvláštní typy výchovných ústavů. Příkladem jsou:

- výchovný ústav s ochranou výchovnou péčí,
- výchovný ústav pro nezletilé matky s dětmi,
- výchovný ústav pro svěřence s hyperaktivitou,
- výchovně léčebný ústav pro svěřence s drogovou závislostí.²³

²³ Jedlička R., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 311.

3 DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU V CHRUDIMI

Tento ústav je předmětem mé bakalářské práce, na který jsem se soustředila. Zaměřuji se na způsoby života i výuky žáků a především na význam ústavu z pohledu resocializace.

3.1 Historie Dětského domova se školou, SVP a ZŠ, Chrudim

Původně bylo dětské zařízení zřízeno státem v roce 1949 v Hrochově Týnci, v budově bývalého panství, které přešlo do vlastnictví státu v roce 1945.

Nejprve zde zařízení fungovalo jako dětský domov, poté bylo změněno na dětský domov se zvýšenou výchovnou péčí a v roce 1959 byl účel změněn na dětský výchovný ústav. Podle školských předpisů se stále měnil název, ale péče o děti s poruchami chování, jako hlavní účel zařízení, byla zachována.

Po přestavbě objektu v roce 1996 bylo zřízeno soukromí pro umístěné chlapce, kteří byli nově ubytováni v pokojích pro 2-3 děti. V areálu byla hlavní budova, kde byly ubytovány děti, dále budova s byty pro zaměstnance a v neposlední řadě samostatná budova základní školy. Po obvodu nádvoří zámku byly hospodářské budovy sloužící jako prádelna, dílny a garáže. V areálu se nacházely venkovní hřiště na volejbal a kopanou.

Poslední a zásadní změnou bylo přestěhování zařízení do nově vybudované budovy v Chrudimi v roce 2010. Budova a přiléhající areál se skládá z ubytovací části pro chovance, části školního zařízení s učebnami, kabinety a tělocvičnou, prostory pro personál a dvěma venkovními hřišti vedle rozsáhlé zahrady.²⁴

²⁴ *Dětský domov se školou Chrudim* [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/?page_id=31.

Obr. 1 Současný objekt Dětského domova se školou v Chrudimi

3.2 Charakteristika Dětského domova se školou v Chrudimi

Kompletní název zařízení je: **Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola Chrudim**, dále jen DDŠ. Součástí je i odloučené pracoviště: Výchovné léčebné oddělení Přestavlky, Hrochův Týnec.

Dětský domov se školou je zaměřen na péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a dále pro žáky umístěné na základě předběžného opatření s diagnostikovanými poruchami chování.

Zařízení poskytuje ambulantní preventivně výchovnou péči, speciálně pedagogické a psychologické služby dětem s rizikem poruch chování nebo již s rozvinutými projevy poruch chování.

V základní škole žáci plní povinnou školní docházku podle zákona 561/ 2004 Sb. Školní rada pracuje od roku 2006, je 3 členná a byla zřízena podle zákona č. 561/2004 Sb.²⁵

²⁵ *Cesta do života* [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/svp.pdf>.

Nová budova dětského domova je rozdělena do 3 částí:

- ubytovací část,
- výuková část a tělocvična,
- 2 venkovní hřiště a rozsáhlá zahrada.

Kapacita DDŠ je v 36 dětí. Žítí v DDŠ probíhá v rodinných skupinách. Maximální počet dětí v jedné skupině může být 8. V současné době jsou zde děti rozděleny takto:

- 2 skupiny chlapců,
- 2 skupiny dívek a
- 1 skupina dětí v prodloužené péči.

Každá skupina má své 2 stálé vychovatele, kteří se o děti starají.

Rodinná skupina zde zastupuje klasickou rodinu. Žáci s vychovateli mají k dispozici byt, který je tvořen čtyřmi dvoulůžkovými pokoji, obývacím pokojem spojeným s kuchyní a jídelním koutem. Zároveň je zde prostorná chodba se skříněmi a sociální zařízení. Každý byt je vybaven základními domácími spotřebiči (pračka, vysavač, rychlovarná konvice a další).

V rámci rodinné skupiny se děti učí mezi sebou vycházet, respektovat se, pomáhat si a společně si udržují byt v čistotě a pořádku.

Školní prostory

Třídy jsou nové, světlé, vzdušné a samozřejmě odpovídající všem hygienickým normám. Celkem je zde 10 učeben, některé jsou pro 12 žáků, jiné pro 8 žáků.

V budově jsou k dispozici 3 dílny, jedna kreativní, určená pro výuku výtvarné výchovy a šití, dále cvičná kuchyňka a dřevo-kovodílna. Dále se zde nachází počítačová učebna, sborovny a kabinety.

K dispozici je také společenská místnost vybavená projekčním plátnem, ozvučením a zvýšeným jevištěm a šatnou. Tento prostor je školou využíván k různým přednáškám, projekcím, besídkám, ale i mimoškolním aktivitám.

Zdravotní péče

Škola přísně dbá na zdravotní péči, případná drobná poranění ošetřuje učitel, v případě závažnějších poranění, úrazů či při nemoci žáka je povolána zdravotní sestra, která je celodenně ve škole přítomna.

Pedagogický sbor

Součástí Dětského domova se školou je jeho pedagogický sbor. Níže uvádím základní popis jednotlivých rolí a jejich význam:

- **Etoped:**
neboli výchovný poradce, který spolupracuje s běžnými školami, kde si mohou žáci plnit povinnou školní docházku. Zajišťuje metodickou pomoc a rady žákům, učitelům, vychovatelům a rodičům s výukovými a výchovnými problémy žáků. Pomáhá žákům při výběru dalšího vzdělávání a s přípravou na jejich budoucí povolání.
- **Asistent pedagoga:**
zaměřuje se na pomoc žákům při výuce a v přizpůsobení se školnímu prostředí. S dítětem pracuje dle pokynů pedagoga. Zároveň je nápomocen pedagogovi při výchovné a vzdělávací činnosti.
- **Pedagogický sbor** – je tvořen 7 pedagogy.
- **Vychovatelé:** je zde 10 denních vychovatelů a 3 noční vychovatelé.
- **Koordinátor pro environmentální výchovu:**
zodpovídá za školní program environmentální výchovy. Zaměření tohoto programu je především na volnočasové aktivity žáků, na poznávání vztahu člověka a životního prostředí a uvědomování si nezbytnosti zachování podmínek života.
- **Školní metodik prevence:**
poskytuje poradenství žákům, rodičům a pedagogům v oblastech rizikového chování, např. šikany, sexuálního zneužívání, záškoláctví a závislostech.
- **Nepedagogičtí pracovníci**, kteří se starají o provoz ústavu: sociální pracovníce, ekonomický úsek, zaměstnanci jídelny, údržbář, uklízečky a další.

Prospěch žáků a jejich chování pravidelně vyhodnocuje pedagogická rada, která se pravidelně schází každé 3 měsíce. Jejím posláním je vyhodnocení výchovných a vzdě-

lávacích plánů žáků a na jejich základě rozhoduje o potřebách umístění žáka v zařízení pro náhradní rodinnou péči.²⁶

Dlouhodobé projekty a spolupráce

Jakou součástí výukových metod jsou pořádány tyto projektové a tematické dny:

- **Hroší hry:**

jsou to tři dny netradičních soutěží požádané místním DDS i pro další dětské domovy se školou. Zaměření soutěží je především na rozvoj komunikace, spolupráce a na osobnostně sociální výchovu.

- **Hroší cesta:**

tento třídní zátěžový program je realizován začátkem školního roku. Je zaměřen na turistiku, vodáctví a cykloturistiku. Program probíhá formou netradičních her v přírodě.

- **Poznáváme rostliny a živočichy:**

jde o celoroční projekt zaměřený na vzdělání žáků v oblasti poznávání živočichů a rostlin vybraných ze všech živočišných a rostlinných řádů.

- **Vánoční besídka a vánoční výstava prací:**

každoroční vánoční setkání žáků a pedagogů je spojené s výstavou prací žáků. Žáci se seznamují s tradicemi a vánočními zvyky.

- **Školní časopis:**

jde o občasník, který připravují žáci 9. tříd. Žákům jsou takto vštěpovány prvky mediální výchovy.

- **Den otevřených dveří:**

touto formou se zařízení prezentuje veřejnosti.²⁷

²⁶ *Cesta do života* [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/svp.pdf>.

²⁷ *Výroční zpráva 2010/2011* [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf

3.3 Spolupráce DDŠ s okolím

V rámci péče o dítě je nutné plně spolupracovat s ostatními subjekty (Pedagogicko psychologická poradna, Orgán sociálně právní ochrany dětí, soudy) a také s rodiči daných chovanců.

Spolupráce s rodiči

Vztah s rodiči je jak pro DDŠ, tak pro jednotlivé žáky velice důležitý. Míra spolupráce je však velice proměnlivá, případ od případu. Děti mají možnost kontaktovat své rodiče prostřednictvím dopisů, emailů, telefonátů i osobních návštěv. Na požádání a dle potřeby je možné sjednat i individuální setkání s rodiči. Cílem je upevňovat vztahy mezi rodiči a dětmi, ale i rovněž s DDŠ.

Rodiče jsou seznamováni s vnitřním řádem zařízení, právy a povinnostmi žáků a osob odpovědných za výchovu. Možností jak s DDŠ spolupracovat má rodič několik. Může požádat o individuální konzultační hodiny v rámci konzultačních dnů či dnů otevřených dveří, nebo využít telefonické konzultace. O prospěchu a chování žáka je rodič informován písemnou formou.²⁸

Orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD)

Sociální pracovníci OSPOD hrají v dozoru nad chováním a prospěchem žáků důležitou úlohu:

- Návštěvy žáků, při kterých je konzultován 2x ročně prospěch a chování žáka s klíčovým pracovníkem, třídním učitelem žáka, se sociální pracovníci zařízení DDŠ, s etopedy i s žákem samotným.
- Pokud dojde k přeřazení žáka do jiné ZŠ, jsou svolávány metodické intervenční schůzky, kterých se účastní třídní učitel, klíčový pracovník, sociální pracovnice OSPOD, etoped a vedoucí daného zařízení.
- Účast na případových konferencích, které jsou svolávány z popudu DDŠ, s cílem projednat výchovně vzdělávací proces žáka. Těchto konferencí se účastní dle po-

²⁸ Výroční zpráva 2010/2011 [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf

třeby: třídní učitelé, etopedi, výchovný poradce a další pedagogičtí pracovníci zařízení, sociální pracovníce, zákonný zástupce, kurátor žáka a další osoby.²⁹

Pedagogicko psychologická poradna (dále jen PPP)

S pedagogicko psychologickou poradnou DDS spolupracuje v oblasti řešení vzdělávacích problémů, jako například:

- tvorba individuálních plánů,
- zařazení žáka do vhodného vzdělávacího programu,
- diagnostika specifických poruch učení.

Okolní školy a školská zařízení

DDS úzce spolupracuje také s okolními školskými zařízeními, zaměřenými na výkon ústavní výchovy, formou společných účastí na organizovaných akcích, projektech, besídkách, hrách, výletech či jiných aktivitách. Tyto aktivity jsou zaměřeny především:

- na setkání bývalých žáků,
- na podporování sourozeneckých kontaktů,
- na navazování přátelství s vrstevníky.

Žákům je dle zákona č. 109/2004 Sb. umožněno plnění povinné školní docházky ve školách v regionu. Děti navštěvují Speciální základní školu Chrudim, Speciální školu Svítání, ZŠ Rosice.

²⁹ *Cesta do života* [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/svp.pdf>

Ostatní instituce

Níže uvádím další subjekty, které spolupracují při řešení různých oblastí:

Tab. 1 – Spolupracující subjekty a oblasti jejich spolupráce³⁰

Typ oblasti spolupráce	Subjekt
Řešení přestupků, trestných činů a útěků žáků, případně podání svědeckví v rámci zákona č. 218/2003 Sb.	Policie ČR
Příprava na budoucí povolání	Sociální kurátoři Úřad práce Chrudim
Podání informací k jednání ve věcech žáků školy na vyžádání soudů	Soudy DDŠ (jako účastník jednání)
Prevence trestných činů	Probační a mediální služba
Nastavení medikace žáků	Pedopsychiatr
Re / diagnostika žáků	Dětské diagnostické ústavy
Zařazení žáků do vzdělávacích programů	Pediatrická a odborná péče

³⁰ *Cesta do života* [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/svp.pdf>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ŽIVOT DĚTÍ V DDS

Veškerá práva a povinnosti dětí žijících v DDS vyplývají ze zákona 109/2002 Sb., §20. Děti jsou se svými právy seznámeny a vše je doloženo i ve vnitřním řádu DDS.³¹

Dalo by se říci, že dny, které tráví děti v zařízení DDS jsou velmi podobné. Dopolední část každého všedního dne je tvořena výukou předmětů, kterou zajišťuje pedagogický sbor. Po výuce a obědě přebírají žáky do péče jejich vychovatelé, kteří jim zajišťují zájmové kroužky v rámci DDS, vykonávají s nimi úklidové práce, přípravu do školy a večerní přípravu.

O víkendech, svátcích a prázdninách mají děti více volného času pro sebe. Program na celý den opět zajišťují vychovatelé zařízení.

4.1 Vzdělávání žáků

Vyučování žáků probíhá dle Školního vzdělávacího programu č. j. 231/09-I a Školního vzdělávacího programu č. j. 231/09-I – upraveného pro žáky s lehkým mentálním postižením.

V současné době je zde 5 tříd rozdělených dle věku a dle psychických poruch žáků. Učitelé při výuce využívají alternativních metod, zohledňují individualitu žáků a pomáhají při vytváření individuálních výchovně terapeutických plánů. Zároveň v rámci výuky probíhá environmentální vzdělávání a výchova k prevenci rizikových jevů chování. Žáci se v průběhu roku účastní různých besed a exkurzí zaměřených na prevenci, pomoc a bezpečí. Jako stěžejní lze označit zaměření:

- na prevenci kriminality mladistvých,
- na prevenci zneužívání cizí osobou,
- na prevenci sexuálního zneužívání,
- na bezpečné užívání internetu a sociálních sítí,
- na návštěvy Úřadu práce a další.³²

³¹ *Dětský domov se školou, vnitřní řád* [online 2013]. c2013 [citováno 2013-01-10]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vnitri_rad.pdf.

4.2 Volnočasové aktivity

V odpoledních, výchovně vzdělávacích programech je umožněno žákům účastnit se různých zájmových kroužků a to 3x týdně. Nabídka aktivit je velmi široká a rozmanitá. Činnost zájmových kroužků mají na starosti vychovatelé. Děti si mohou vybrat například z těchto možností: kopaná, stolní tenis, posilovna, nohejbal, zahradnický, dílenské práce, společenské hry, vaření, výtvarný, keramický, cykloturistika, plavání atd.

Některým žákům je umožněno navštěvovat kroužky i mimo zařízení DDS. Zpravidla to bývá zájmová činnost zprostředkována Domem dětí a mládeže, nebo fotbalovým klubem.

Ve velké oblibě mají děti zejména kroužky sportovní. Mimo odpoledních aktivit v týdnu se mohou žáci účastnit se různých sportovních akcí v průběhu celého školního roku. Připravují se na letní a zimní olympijské hry a další soutěže pořádané pro zařízení zaměřující se na výkon ústavní výchovy.

Žáci s úspěchem reprezentují DDS na různých akcích a také samotné zařízení je organizátorem a pořadatelem některých z nich. Jsou to například Memoriál Tomáše Šedého v kopané a Hroší hry. Jde o zábavné hry, kde jde především o spolupráci dětí s dospělými a týmového ducha.

Kromě výše popsaného sportovního vyžití, připravují vychovatelé pro žáky zážitkové, zátěžové a také víkendové pobyty mimo DDS. Tyto pobyty bývají spojené zejména s turistikou, cykloturistikou, návštěva lanového parku a dalšími aktivitami.

Matoušek uvádí, že zátěžové pobyty v přírodě poukazují na skryté schopnosti žáků. V ústavní péči je předem vše naplánováno a od žáka se čeká jen poslušnost. Pobyty v přírodě jsou určitým druhem vytržení žáka z civilu ústavní výchovy a mohou vyvolávat u žáka různé postoje k sobě samému a i k jeho okolí. Záleží hlavně na tom, aby žák obstál. Výhodou je blízkost všech účastníků, veškeré konflikty, které nastanou, se mohou řešit rovnou v dané situaci. Jde především o zlepšení komunikace mezi žáky navzájem a samozřejmě také mezi žáky a vychovateli.³³

³² *Dětský domov se školou, vnitřní řád* [online 2013]. c2013 [citováno 2013-01-10]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vnitri_rad.pdf.

³³ Matoušek O., Ústavní péče, s. 114.

4.3 Praktická spolupráce s organizacemi

Nejenže DDS spolupracuje již s výše zmíněnou pedagogicko-psychologickou poradnou, OSPOD, pediatry a jinými odbornými lékaři, ale také s organizacemi, které se zaměřují na přiblížení reálného života žákům. Zaměřují se na pomoc dětem, které odcházejí z výchovného ústavu. Nabízejí dětem poradenství, výchovně vzdělávací činnosti, pomáhají dětem k získání dovedností pro život a osamostatnění.

Krizové centrum J. J. Pestalozziho v Chrudimi

Jedním z těchto zařízení je krizové centrum J. J. Pestalozziho v Chrudimi, které se zaměřuje na děti a mládež ve věku 10 – 26 let nemajících fungující rodinné zázemí a jsou v zařízení ústavní výchovy. Společně spolupracují na projektu „Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života“. Děti pravidelně navštěvují toto centrum a účastní se seminářů zaměřených na dovednosti potřebné k úspěšnému začlenění do života.³⁴

Salesiánské středisko Don Bosco

V roce 2011 vzrostla spolupráce se Salesiánským střediskem Don Bosco, které také nabízí pomoc mladým lidem, kteří žijí v ústavní péči. Děti zde absolvují kurzy „Příprava na život a Doprovázení“. Kurz Přípravy na život spočívá v pravidelných víkendových návštěvách centra, kdy jsou účastníci postupně seznamováni s různými tématy. Zaměřují se na komunikaci, posilování sebevědomí, řešení krizových životních situací, partnerství, rodičovství, sociální podporu a další. Velkým přínosem je pravidelné setkávání dětí s psychoterapeutkou tohoto centra, které probíhá individuálně a jsou zaměřena na traumata a závažnější problémy žáků.³⁵

Profima Effective s.r.o.

Další spolupráce probíhá s organizací Profima Effective s.r.o., kde se vybraní žáci zúčastňují vzdělávacích víkendových pobytů zaměřených na přípravu pro život ve finanční gramotnosti, zlepšení komunikace, mezilidské vztahy a další.

³⁴ Výroční zpráva 2010/2011 [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf.

³⁵ Centrum Don Bosco SKM [online]. c2011-2013 [citováno 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.dozivota.cz/o-nas>.

Ze své zkušenosti mohu podotknout, že se děti na pobyty v těchto zařízení vždy těší a vrací se zpět vždy s nadšením a plně nových zážitků a informací.

4.4 Pracovní činnost

Pracovní činnosti jsou zařazovány do života žáků každodenně. Žáci jsou stále vedeni k udržování pořádku na svých pokojích, v rodinných bytech i ve společných a venkovních prostorech budovy.

Náplní jejich činností je práce na zahradě a zároveň její údržba. Seznamují se s péčí o některé druhy zeleniny, ovoce a květin. Pravidelně probíhá kroužek vaření, kde se učí připravovat základní jídla. V dílnách se učí používat jednoduché nářadí a pomáhají při drobných opravách a údržbě. V průběhu roku vyrábějí různé výrobky, vztahující k určitým tématům a ročním obdobím. Kromě toho se učí pečovat i sami o sebe, provádějí základní domácí práce jako je obsluha pračky, žehličky, vysavače a dalších. Děti jsou vedeny k získávání manuálních dovedností, rozvíjení jejich motorických schopností a pracovních návyků.³⁶

Tyto dovednosti a návyky jsou, podle mého názoru, pro děti neocenitelnou zkušeností, která jim otevírá možnosti pro „lepší“ život. Budou díky nim jednou schopni sami obstát v reálném světě.

4.5 Hodnocení žáků

Hodnocení žáků v DDS vychází ze zákona č. 109/2002 Sb., kde §21 je zaměřen na opatření ve výchově a popisuje také možné postihy za porušování podmínek a řádu DDS.

Hodnocení se opírá především o změny sebereflexe žáků, jejich schopnosti přisvojit si nové vzorce chování a jednání, tedy souhrnně celkové sledování vývoje osobnosti dítěte. Každé hodnocení je vždy zaměřené na plnění povinností žáků, ovšem při respektování jejich práv a lidské důstojnosti. Je vždy přiměřené individuálním schopnostem dítěte, dané situaci a také reálným možnostem dítěte. Hodnocení probíhá jak denní, tak týdenní.³⁷

³⁶ *Výroční zpráva 2010/2011* [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf.

³⁷ *Dětský domov se školou, vnitřní řád* [online 2013]. c2013 [citováno 2013-01-10]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vnitri_rad.pdf.

Denní hodnocení

Hodnocení probíhá pravidelně každý den a to ve večerních hodinách. Pedagogičtí pracovníci sledují chování dětí průběžně a soustavně každý den a na základě tohoto jsou hodnoceny pochvalou nebo poznámkou. Vše je pravidelně zapisováno a celkově tyto podklady slouží jako vstup pro týdenní hodnocení.

Také vychovatelé dávají zpětnou vazbu dětem na jejich chování v rámci jejich rodinné skupiny a to při každodenním večerním hodnocení. Každému z žáků je přidělena barevná páska, která popisuje stupeň hodnocení toho daného dne.

Týdenní hodnocení

Na základě všech těchto informací z daného týdne probíhá každý pátek týdenní hodnocení za účasti pedagogických pracovníků, vychovatelů, žáků, etopeda, zástupce ředitele a ředitele DDS, kdy je žákům přidělena výsledná barevná páska. Závěrem hodnocení jsou žákům přidělovány nebo odebrány určité výhody. Mohou to být:

- prodloužené vycházky,
- možnost návštěvy kina,
- zvýšené kapesné, a jiné,

oproti tomu nevýhodou může být například:

- zákaz vycházek,
- nařízené pracovní činnosti,
- omezení zájmových kroužků,
- při velmi závažném porušení i zákaz návštěvy v rodině.

Barevná škála hodnocení

V rámci daných hodnocení je páska předávána dítěti verbálním způsobem, kdy je mu slovně oznámeno, jakou pásku na základě svého chování obdržel. Toto je zaneseno v zápisu. Níže uvádím stručný význam barev hodnotících pásek:

- *Zelená páska* – nejvyšší kladný stupeň hodnocení, žák si perfektně plní své povinnosti, dodržuje zásady slušného chování vůči dospělým i dětem. Pomáhá ostatním, je aktivní a iniciativní, udržuje pořádek.

- *Žlutá páska* – žák si dobře plní své povinnosti, je aktivní při činnosti skupiny, dodržuje zásady slušného chování.
- *Modrá páska* – žák si plní své povinnosti s malými nedostatky, není příliš aktivní při činnosti rodinné skupiny.
- *Červená páska* – žák nedodržuje zásady slušného chování, vyjadřuje se vulgárně, má velké nedostatky v plnění svých povinností, nerespektuje pokyny vychovatelů a učitelů, je pasivní při činnosti skupiny.
- *Černá páska* – nejnižší stupeň hodnocení, žák se ke všemu staví negativně, neplní zadané povinnosti, výrazně porušuje zásady slušného chování, fyzicky ubližuje ostatním, porušuje zákaz kouření v budově, vzdaluje se od skupiny či utíká.³⁸

4.6 Důvody umístění

Důvody umístění jsou dané zákonem. Jde především o dysfunkční rodiny, kde se vyskytují dlouhodobé a vážné poruchy některých či všech jejích funkcí. Tyto poruchy poškozují rodinu jako celek a hlavně vývoj dítěte. Rodina tyto poruchy nedokáže řešit sama a je potřeba ji pomoci zvenčit.³⁹ Příkladem jsou neúplné rodiny s finančním či citovým strádáním, případně s kriminální zkušeností, rodiny s dětmi, které mají diagnostikovanou poruchou chování.

4.7 Umístění dětí po ukončení základní školní docházky či odchodu z ústavní péče

Děti v DDŠ zpravidla bývají ubytovány do doby splnění základní školní docházky. Následně mohou být vráceny zpět do rodiny a pokračovat v dalším vzdělávání v místě bydliště. Druhou možností je umístění dítěte do výchovného ústavu. Výchovný ústav zabezpečuje péči o děti starších 15 let se závažnými poruchami chování, s nařízenou ochrannou či ústavní výchovou.⁴⁰

³⁸ *Dětský domov se školou, vnitřní řád* [online 2013]. c2013 [citováno 2013-01-10]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vnitri_rad.pdf.

³⁹ Procházka M., *Sociální pedagogika*, s. 113.

⁴⁰ Zákon 109/2002 Sb. *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*, § 14.

V současné době DDŠ Chrudim poskytuje ubytování i dětem, které ukončily základní školní docházku a pokračují v dalším vzdělávání. V DDŠ jsou tyto děti ubytovány do dovršení 18 let, případně do ukončení středního vzdělání.

Fáze odchodu dětí z ústavní péče není jednoduchá. Možnosti, které mají, jsou dost omezené a podpora těchto mladých lidí ze strany společnosti a státu je velmi malá. Někteří jedinci se vrací zpět do rodiny, tedy do prostředí, ze kterého do ústavní péče přišli. V mnoha případech tato varianta není nejlepším řešením, protože se jedinec dostává opět do patologického prostředí, které ho může znovu ovlivnit a jedinec nemusí tuto situaci zvládnout.

Děti opouštějící ústavní výchovu mají možnost využít ubytovacích zařízení, která poskytují sociální služby. Jsou to domy na půli cesty, azylové domy, noclehárny, ubytovny a různé typy stacionářů.

DDŠ již aktivně další rozvoj a působení dětí nesleduje, nemá k tomu zákonné ani jiné předpoklady. Děti se však často ozývají, jezdí do DDŠ na návštěvy, případně udržují písemný styk se svými původními vychovateli.

4.8 Terapie

Pojem „terapie“ lze vystihnout jako: „*uplatnění terapeutických postupů, cvičení a programů na zlepšení narušených funkcí, na zprostředkování potřebných zkušeností a zážitků, na vytváření prostoru pro formování, dozrávání a pozitivní změnu*“.⁴¹

Skupinová terapie

V průběhu pobytu žáků v DDŠ probíhají každý týden pravidelné komunity. Této terapie se účastní celé rodinné skupiny včetně vychovatelů, pedagogický sbor, sociální pracovníce a občas i zdravotnický personál. Celou terapii vede zpravidla etoped.

Sdělují se novinky a plány na stávající týden. V průběhu sezení, každý z přítomných dostává možnost vyjádřit své pocity, obavy, názory a to zcela otevřeně. Součástí tohoto setkání bývá i dramaterapie, viz kapitola Dramaterapie. Výsledkem těchto setkání je předpoklad zlepšení vztahů mezi dětmi, nebo mezi dětmi a dospělými.

⁴¹ Pipeková J., Vítková M., *Terapie ve speciální pedagogické péči*, s. 22.

Canisterapie

Jedná se o doplňkovou a podpůrnou metodu využívající pozitivního působení psa na fyzickou, psychickou a sociální stránku jedince. V dětské psychiatrii se tato metoda uplatňuje především u dětí s poruchami smyslovými, komunikačními a s poruchami chování a prožívání. Důležitým rysem této terapie je poznání dětí, že mají-li o psa zájem, pak brzy zjistí, že pes jejich city opětuje také.

Dětem tato terapie pomáhá zvýšit sebedůvěru, daří se jim lépe navazovat kontakt s jinými lidmi a dokážou snáze sdělovat své pocity a problémy.⁴²

Děti v dětském domově se školou spolupracují s Canisterapeutickým sdružením Kamarád, o. s. Jednou za 2 týdny jezdí za dětmi do DDS majitelka se psy a jednou za 2 týdny jezdí děti přímo na statek majitelky.

V den příjezdu majitelky se psy jsou děti velmi netrpělivé, hodně se těší. Každé z dětí si vybralo „svého“ pejska, o kterého se v den návštěvy stará. Většinou spolu všichni absolvují dlouhou procházku po okolí, učí se psa vést, dávat mu základní povely, mazlí se s ním, komunikují s ním a učí se psa krmit a odměňovat. Na volném prostranství pejsky pustí, honí se s nimi, aportují psům různé předměty a provádějí další zábavné aktivity.⁴³

Hipoterapie

Hipoterapii můžeme chápat jako léčebnou metodu fyzioterapie, kdy pomocníkem terapeuta se stává kůň. Jedná se o formu pohybové léčby, která působí na člověka skrze pohybové impulsy, vznikajících při chůzi koně. Kůň má příznivý vliv na duševní hygienu, samotná jízda vyvolává emotivní zážitek, nutí člověka k soustředění, ke zvýšené pozornosti a pohotovosti reakcí, které nejsou v žádném případě pasivní.

Cílovou skupinou jsou především:

- Děti s omezenou schopností učení,
zážitky a poznatky, které jsou emocionální, se lépe ukládají do paměti.
- Děti s nápadnostmi v chování,
kontakt s koněm velmi ovlivňuje psychiku člověka, proto je využíván k nápravě

⁴² Rájová D., časopis Prevence, *Metoda canisterapie a její využití při práci se třídou*, s. 16 – 18.

⁴³ *Canisterapie* [online]. c2011 [citováno 2013-01-05]. Dostupné z:

<http://caniskamarad99.webnode.cz/canisterapie/canisterapie-v-detske-psychiatrii/>.

poruch chování (ve vztahu k vrstevníkům, k rodině). Kůň zde přirozeným způsobem přebírá roli vychovatele a dítě ji akceptuje.

- Děti smyslově a duševně postižené.
Jízda na koni se využívá jako emotivní a stimulační prvek.
- Děti s koordinačními poruchami.⁴⁴

V dětském domově se školou se děti účastní léčebně pedagogicko – psychologického ježdění. Spočívá nejen v samotné jízdě na koni pod vedením zkušeného vychovatele, ale také v činnosti vztahující se k péči o koně. Děti zajišťují krmení, úklid stájí, hřebelcování, sušení sena a další aktivity a činnosti. Terapie jsou prováděny individuální nebo skupinovou formou. U dětí dochází zpravidla ke zklidnění, zážitky a zkušenosti jsou převážně pozitivní. Občas jsou i negativní, ale i ty mají svůj význam, například jim pomáhají vytvářet zkušenost a tím jim umožní v budoucnu negativnímu zážitku či chování předejít.⁴⁵

Muzikoterapie

Muzikoterapie je vědecká terapeutická metoda, která se postupně začleňuje do oborů psychologických, lékařských, sociálně a speciálně pedagogických. V praxi se používají různé formy muzikoterapie, s ohledem na postižení člověka (autistické děti, tělesně postižené, psychicky nemocné, při specifických poruchách učení, atd.).

Muzikoterapie je vědomé použití hudby, pro vyvolání změny způsobu chování. Využívá se při léčbě neuróz, anorexií, hudba pozitivně ovlivňuje srdeční tep, krevní tlak, dechový rytmus. Dále je možné je aplikovat při léčbě kóktavosti, u dyslektických a dysgrafických poruch, u různých projevů vývojové opožděnosti. Hudba může pozitivně ovlivňovat sebevědomí, redukovat stavy úzkosti, obnovit životní vitalitu a další. Její využití je velmi obsáhlé a má mnoho podob.

Muzikoterapii můžeme dělit:

- na aktivní, kdy dítě samo hraje, vytváří rytmus nebo zpívá,
- na pasivní (poslechovou), kdy je hudba pouze poslouchána a vnímána.

⁴⁴ Pipeková J., Vítková M., *Terapie ve speciální pedagogické péči*, s. 143 – 145.

⁴⁵ *Výroční zpráva 2010/2011* [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf.

K výuce jsou používány různé typy hudebních nástrojů vydávající různé zvuky: xylofon, zvonkohra, činely, gong, bubínek, flétna a další. Jedním z nich je i lidský hlas, nebo se také používá hra na tělo (vydávání různých zvuků tleskáním, dupáním atd.).⁴⁶

Muzikoterapie se aktivně účastní i děti z DDŠ, v rámci zájmových kroužků i v rámci školní výuky. Osvědčila se zejména u žáků s ADHD, kdy vede k celkovému uvolnění a snížení neurotických projevů dětí. Prvky muzikoterapie bývají zařazovány i do koncertů a vystoupení pořádaných pro veřejnost.

Dramaterapie

Dramaterapii můžeme chápat jako uměleckou a léčebně-výchovnou metodu, která může být aplikována individuálně i skupinově. Jejím cílem je porozumět a zmírnit psychologické a sociální problémy, mentální onemocnění, umožňuje ventilování vlastních pocitů a stává se nástrojem vyjadřování. Vede k sebepoznávání, poznávání druhých a získávání pozitivních zkušeností. Používá se také jako nácviková forma na zvládnání různých situací, se kterými se žáci mohou v běžném životě setkat.⁴⁷

V roce 2012 byl v dětském domově se školou zařazen do zájmových kroužků i kroužek dramatický. Žáci nejprve nereagovali příliš aktivně. První hodiny se zúčastnilo jen několik málo žáků, ale následně jich přibývalo. Měli obavu z toho, co je čeká a nebyli příliš důvěřiví sami v sobě. Následně v průběhu hodin nacvičovali vystoupení, které s úspěchem, záplem a s radostí zahráli na vánoční besídce.

Prvky dramaterapie se využívají i při skupinové terapii, která probíhá každý týden za účasti všech, kdo se podílí na výchově žáků, tedy pedagogů a vychovatelů. Žáci, případně spolu s vychovateli, hrají scénky z běžného života a následně je rozebírají a popisují dané role a pocity, které u nich byly vyvolány.

⁴⁶ Pipeková J., Vítková M., *Terapie ve speciální pedagogické péči*, s. 43 – 50.

⁴⁷ Pipeková J., Vítková M., *Terapie ve speciální pedagogické péči*, s. 91 -102.

5 PROVEDENÝ VÝZKUM V DDŠ

V praktické části bakalářské práce jsem zvolila a aplikovala metodu výzkumu, formou strukturovaného rozhovoru. Vzhledem k tématu a možnostem oslovení jednotlivých respondentů mi tato metoda přišla jako nejvhodnější a nejefektivnější. Rozhovory byly vedeny s celkem šesti respondenty (dále jen R1 – R6), vybranými z řad výchovných zaměstnanců DDŠ, majících každodenní a dlouholetý vztah s dětmi vyrůstajícími v ústavu. Doba rozhovoru nebyla časově omezená a byly použity otevřené otázky zaměřené na oblast resocializace žáků po opuštění ústavní výchovy.

Níže uvádím jednotlivé otázky, konkrétní odpovědi respondentů a následně mé shrnutí.

Otázka č. 1: Jak dlouho pracujete v ústavní péči a na jaké pozici?

R1: „V ústavní péči pracuji 13 let. Nejprve jako učitel a vychovatel, nyní jako zástupce ředitele a učitel.“

R2: „Pracuji na pozici učitelka již sedmý rok.“

R3: „Přibližně 8 let jako učitel.“

R4: „Pracuji na pozici učitelka již 7 let.“

R5: „Pracuji na pozici etopeda, necelé 2 roky.“

R6: „Na pozici vychovatele, sedmý rok.“

Shrnutí otázky č. 1:

Všechny dotazované osoby pracují v ústavní péči několik let. Díky jejich dlouholeté praxi, věřím, že jejich odpovědi a připomínky jsou objektivní.

Otázka č. 2: Z jakého prostředí a jakých příčin se nejčastěji dostávají děti do DDŠ ?

R1: „Nejčastěji je to nefunkční rodinné prostředí, záškoláctví dětí, experimentování s drogami, drobné krádeže, týrané děti. Zpravidla to bývají neúplné rodiny, rozvedené rodiny.“

R2: „Nedostatečná péče rodičů. Řekla bych, že je to jediná a hlavní příčina.“

R3: „Z největší části jsou to děti z rodin, kde je špatné hmotné zabezpečení rodiny, z romských rodin (ale nepřevládají) a rodin, kde nebyla zvládnuta výchova dítěte.“

R4: „Prvotní počátek je v rodině, kdy děti nemají dostatečný dohled, podporu nebo jsou z rozvrácených rodin nebo rodina finanční potíže. Jsou to i děti týrané a zneužívané ze strany dospělých. Začnou mít problémy ve škole. Většinou je to záškoláctví.“

R5: „Z prostředí selhávající rodiny. Z prostředí, kde selhávají mezilidské vztahy uvnitř rodinného systému a výsledkem toho je disociální chování dětí. Není to z prostředí, kde by byla rozvinuta kriminalita.“

R6: „Většinou jsou to děti ze sociálně slabých rodin, které nemají doma žádné zázemí. Děti, které se dostaly na dráhu kriminality. Děti, které nemají rodiče nebo jsou rodiče ve výkonu trestu.“

Shrnutí otázky č. 2:

V odpovědi na tuto otázku se všichni dotazovaní respondenti shodují či doplňují. Ve většině případů umístěných dětí do ústavní péče je příčinou nefunkční rodinné zázemí, které vede k následnému záškoláctví dětí, kriminalitě či experimentování s návykovými látkami.

Otázka č. 3: Co z Vašeho pohledu nejvíce dětem chybí v ústavní péči? Může ústav dítěti rodinu nahradit?

R1: „Chybí jednoznačně prevence rodin. K nám se dostávají děti již odebrané z rodiny, na které se vztahuje ústavní výchova. Mělo by se pracovat více s rodinami, dříve než dojde k tomu, že jim je dítě odebráno.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Trochu ano, ale jako takovou rodinu ji nahradit nemůžeme, proto se o to přímo nesnažíme. Zaměřujeme se na spolupráci s rodinami dětí, zaměřujeme se na zlepšení zázemí pro dítě v rodině.“

R2: „Rodina.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Děti co mají rodinu a mají se kam vracet a ta rodina alespoň trochu funguje, tak tyto děti nás neberou jako rodinu. Jsou citově vázání k rodině a nás berou jako vychovatele a učitele. Děti, které nemají rodinu, nemají kam jezdit, tak ty hledají především city, které jim chybí. Objímají nás, chodí se mazlit a více se snaží si s námi povídat. Otázkou je, zda mi jim to umíme dát, opětovat city. Spíš si myslím, že ne, že to nestačí. Další skupinu tvoří děti, které mají rodiče, děti je milují, ale rodiče jim city neoplácí. Tyto děti hodně tápou, jsou bezradní a většinou se chovají více agresivně. Bohužel, těchto dětí stále přibývá.“

R3: „Chybí jim volnost a častější styk s rodinou. Po hmotné stránce zde mají luxusní podmínky. Myslím si, že jsou tady rozmazlovány a že zde mají nadstandardní péči formou různých akcí, které se pro ně pořádají. Oni to pak berou jako samozřejmost. Podle mě to není správně.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Myslím si, že částečně rodinu suplují vychovatelé. Dávají dětem alespoň trochu pocitu rodinného zázemí. Myslím si, že děti to takto ale nevnímají, i přesto že jejich rodinné zázemí není dobré, snaží se odtud dostat pryč. Samozřejmě, že jsou tu i výjimky, děti, kterým se odtud nechce.“

R4: „To nejdůležitější je asi mateřská láska.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Pokud by na skupině fungovalo to, že tam budou dva dospělí: muž a žena, kteří budou nahrazovat rodiče, tak ano. V dnešní situaci to bohužel není možné.“

R5: „Perspektiva toho co bude následovat po ukončení ústavní výchovy. Perspektiva ve smyslu rodinného systému. Smysl pobytu dětí u nás je tím determinován. My tady s nimi navážeme určitý vztah, ale až opustí ústav tak před nimi není perspektiva toho, co bude dál.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Ústav může nahradit rodinu ve smyslu toho, že u nás najdou vztahovou osobu k sobě, se kterou zažijí to, co doma ne (přijetí). Konflikty a následné odpuštění a zpětné přijetí. To si myslím, je pro ně pozitivní životní zážitek“.

R6: „Rodina - rodinné zázemí, kde by měli pocit bezpečí.“

Může ústav dítěti rodinu nahradit? „Svým způsobem může ústav rodinu nahradit. Děti tady mají materiální zabezpečení, ale citovou stránku nahradit nedokážeme.“

Shrnutí otázky č. 3:

V odpovědích na první část otázky se respondenti shodují v tom, že dětem nejvíce v ústavu chybí rodina, častější návštěvy rodinných příslušníků, mateřská láska a s tím souvisejí i citové vazby.

Na otázku, zda může ústavní péče nahradit rodinu, bylo odpovídáno ve všech odpovědích, že částečně ano. Pocit rodinného života se snaží nastínit vychovatelé i učitelé, zároveň děti

žijí v jednotlivých bytech s kompletním vybavením, kde se učí hospodařit. Jediné co není možné dětem zcela nahradit je citový vztah, který dětem velmi chybí.

Otázka č. 4: Je podle Vás současný způsob hodnocení žáků motivující?

R1: „Myslím si, že ano. Pro většinu žáků určitě ano. Dle hodnocení mají určité výhody nebo omezení. Ale je to u každého dítěte individuální, pro každé dítě je motivací něco jiného – vycházka, sport, návštěva kina. Hodnocení se snažíme upravovat průběžně. V poslední době se snižovaly tresty, zejména ty dlouhodobé. Volí se spíše krátké a jasné tresty. Opět je to u každého dítěte jiné, individuální.“

R2: „Určitě je motivující. Důvod, pro který se sem děti dostaly, je nezájem rodičů. Děti nevědí, zda něco dělaly dobře či špatně. Rodiče nedokázali pochválit a nebyla navázána pozitivní vazba.“

Děti potřebují zpětnou vazbu, dokonce ji i vyžadují a očekávají. Na konci hodiny se většinou i samy přihlásí pro hodnocení. Pro některé děti není úplně důležité, jakou barvu hodnocení získají, ale je pro ně důležité, že se jim člověk tu danou chvíli věnuje a komunikuje s ním. Je to pro ně zpětná vazba, kterou doma neměli. Berou to i jako citový projev.“

R3: „Motivující to určitě je. Otázkou je, zda je to zrovna ten správný styl hodnocení. Motivuje většinou jen určitou část dětí.“

R4: „Myslím si, že je to účelové. Motivující jsou odměny, které jsou dětem nabízeny za plnění jejich povinností. Základ našeho hodnocení je dobře nastaven, ale pro každé dítě je motivací něco jiného a odměna by měla být uzpůsobena dítěti přímo na jeho osobnost.“

R5: „Je pro ně motivující do určité míry. Je pro ně čitelný a vyznají se v něm. Záleží, zda se podaří s dítětem navázat vztah se zaměstnanci (učitelem či vychovatelem) a na základě toho má hodnocení smysl. Děti vidí za daným hodnocením právě toho člověka, se kterým má navázán určitý vztah.“

R6: „Svým způsobem je motivující a určitě je na svém místě. Na základě barevných pásek si děti vyslouží určité výhody či nevýhody. Je to pro ně motivace, aby mohly získat výhody, které jim můžeme poskytnout.“

Shrnutí otázky č. 4:

Všichni dotazovaní se shodli na tom, že hodnocení je pro děti motivující a že ho potřebují. Každé dítě vnímá hodnocení odlišně a pro každé dítě je odměnou i trestem něco jiného. Některé děti vyžadují hodnocení jen pro těch pár slov, které je jim věnováno. Jsou zde i děti, kterým je hodnocení lhostejné, ale těch je naštěstí jen velmi málo.

Osobně vnímám systém používaného hodnocení jako dostatečný, plnicí a podporující motivační aspekty, pro děti tolik potřebné. Děti toto vnímají vesměs kladně, pro většinu z nich je pravidelné hodnocení aktivita, kterou vyžadují a která je pomyslně posouvá vpřed.

Otázka č. 5: Má podle Vás věk dítěte v ústavu vliv na jeho resocializaci – přizpůsobivost ve společnosti po opuštění ústavu?

R1: „*Určitě ano, čím starší dítě a později umístěné, tak je práce náročnější. Myslím si, že u většiny dětí, které jsou k nám umístěné je to již dost pozdě. Snažíme se je vést k dodržování určitých norem. U mladších dětí je větší šance, že v nich zůstanou určité dobré návyky zakořeněny.*“

R2: „*Je to velmi těžké. Děti se zde naučí, co je dobré a co špatné. Otázkou je, zda toto vede přímo k resocializaci, záleží na tom, do jakého prostředí se dítě vrací. Pokud rodina po nich dále pravidla nevyžaduje, tak většinou sklouznou zpět. Pokud se změní i prostředí rodiny, či si najdou partnera, který určité zásady dodržuje, je zde velká šance, že se resocializace zdaří. Možná se více daří resocializace, kdy je zde dítě dlouhodobě a nestýká se s rodinou, není jí ovlivňováno.*“

R3: „*Určitě ano, pokud se k nám dostane dítě staršího věku, většinou ho naučíme změnit některé negativní návyky, ale osobnost dítěte nezměníme. Pokud jsou mladšího věku, dokážou se u nich změnit negativní návyky, tak jak vyžaduje společnost – ve většině případů.*“

R4: „*Určitě ano. Většinou nejde ani o věkovou skupinu. Méně přizpůsobivé jsou děti po příchodu do ústavu, protože zkouší, co mohou a co ne. Dále jsou méně přizpůsobivé děti, které mají psychické problémy a jsou medikované.*“

R5: „*Určitě má. Děti, které přijdou ve vyšším věku, mají v sobě více negativních návyků a jejich životní strategie se jim hůře opouští.*“

R6: „Nevím, zda to dokážu zhodnotit. Myslím si, že věk má vliv na resocializaci. Čím starší dítě, tím hůře se přizpůsobuje. Má určité návyky získané z rodiny nebo z ulice a déle mu trvá, než se přizpůsobí novým pravidlům.“

Shrnutí otázky č. 5:

Většinovým názorem je, že věk dítěte má podstatný vliv na převýchovu za účelem jeho začlenění zpět do společnosti. Platí zde zřejmá úměra, že čím je dítě mladší, tím je přizpůsobivější a jeho šance na úspěšnou resocializaci vyšší.

Každé dítě přijaté do ústavu si s sebou přináší určité negativní návyky, které získalo v prostředí, ve kterém vyrůstalo. Velkou snahou všech zaměstnanců ústavu je tyto návyky změnit a naučit děti nové, které vyžaduje společnost.

Otázka č. 6: V čem vidíte nejzásadnější problémy, které by mohly bránit dítěti začlenit se zpět do společnosti po opuštění ústavu a proč?

R1: „Zásadní problém je podpora rodiny nebo nějaké blízké osoby (pokud to rodina není, protože z ní bylo dítě odebráno), které by dítě po návratu z ústavu podpořila.“

R2: „Opět je to prostředí, do kterého se děti vracejí, které ovlivňuje jejich začlenění do společnosti. Děti jsou schopni dodržet zásady, které se zde naučí, ale opravdu záleží na rodině, zda je podpoří. Příkladem mohu uvést případ, kdy se žák vrátil zpět do rodiny, pravidelně navštěvoval školu. Rodina se však dostala do velkých finančních problémů a chlapec se snažil o sebe postarat. Chodil na brigádu, aby si vydělal na jídlo a zároveň si plnil školní docházku. Nakonec se vrátil zpět k nám, proto aby z něj byla sejmuta odpovědnost za existenční problémy a aby se mohl opět plně věnovat učení. Zde je vidět, že chlapec se dostal do situace, kterou nemohl sám ovlivnit, ale snažil se pomoci.“

R3: „Nejsou příliš připravovány na život venku. Mají tady nadstandardní podmínky, a když se vrátí zpět do rodiny, kde podmínky nejsou dobré, většinou dochází ke ztrátě dobrých návyků, protože je v tom rodina nepodporuje. Pro děti, které opouštějí tyto ústavy, není příliš možností, jak jim dále pomoci a podpořit je.“

R4: „Myslím si, že je u nás příliš vodíme za ručičku. My je vedeme a oni pak nemají důvěru v okolní svět. Například je pro ně problém zařídit si občanský průkaz nebo podání přihlášky na střední školu. Bojí se samostatnosti a chtějí mít někoho za sebou. Na tom by se mělo pracovat.“

R5: „Neschopnost organizovat si svůj vlastní čas. Malá neschopnost zacházet s financemi. Naivní představa o fungování bez samozřejmé podpory systému. Děti odtud odcházejí s naivní představou: nějak budu bydlet, nějak si obstarám finance a další. Děti připravujeme na samostatný život, dostávají tyto informace, ale nezůstává to v nich zakořeněno, aby uměli zacházet sami se sebou a se svobodou.“

R6: „V rodinném zázemí, když je rodina nestabilní. Důvodem může být i to, když se dítě dostane do stejného prostředí, ze kterého přišlo do ústavu, například závadná parta.“

Shrnutí otázky č. 6:

Nejčastější odpověď na tuto otázku je, že úspěšné resocializaci dětí může bránit prostředí a rodina, do které se dítě po pobytu v ústavu vrací. Dítě si v ústavu vytvoří určité kladné návyky, aby se ale mohlo dál pozitivně rozvíjet, je důležitá pomoc rodiny nebo osoby, které je svěřeno do péče. Pokud jej rodina nepodpoří, dítě snadno, bohužel často ne jeho vinou, sklouzne k původnímu stylu života a chování.

Dalším důvodem je příprava dětí na samostatný život. V ústavu mají určitý řád a velmi málo svobody, což je pro ně po opuštění ústavu něco nového a ony s tím neumí pracovat. Neumí si uspořádat svůj život a samostatně se o sebe postarat.

Otázka č. 7: Je podle Vás úspěšná resocializace žáků možná pro všechny typy dětí umístěných v ústavu?

R1: „To záleží také na věku. Myslím si, že pro všechny ne, někdy si musíme přiznat, že u některých dětí se nám nedaří takové pokroky, jak bychom si představovali. Ale určitě bych to předem nevzdával, je zde vždy naděje, že v nich něco zůstane zakořeněno. Hraje zde roli i prostředí, ze kterého přišly, proto se snažíme spolupracovat s rodinami a blízkými osobami dětí, příkladem je stanovení stejných podmínek a povinností v rodině, tak jako je mají dané v ústavu, důležité je jejich dodržování. Aby to nebylo pouze v ústavu a rodina to po nich nepožadovala.“

R2: „Pokud se jedná o děti s poruchami chování, tak ano. U nich funguje stanovený režim. Čím víc problémů, tím užší režim, který se může postupně upravovat.“

Také znovu záleží na rodině, snažíme se s rodinou spolupracovat. Pokud sama rodina dodržuje pravidla, která jsou jim nastíněna, a vyžaduje jejich plnění po dítěti, je zde šance, aby resocializace byla úspěšná.

U dětí psychiatrických je to také možné, ale spíše když jsou u nás dlouhodobě. Musí se s nimi více pracovat.“

R3: *„Úspěšná je opět jen z části, záleží opět na věku, ve kterém k nám přijdou a jak moc jsou poškozeny rodinou, prostředím ze kterého k nám přišly. V některých případech se jen mohou zmírnit špatné návyky.“*

R4: *„Částečná změna je možná, ale aby byla úspěšná, to nedokáže nikdo zaručit. Naučit se něčemu novému, novým návykům, tak ano, ale převychovat ne.“*

R5: *„Do určité míry asi ano. Děti do 5 let jsou po osobnostní stránce již hotová osobnost. My tady máme děti starší. Jsou děti, u kterých resocializace možná není, které budou dál pokračovat v dalších zařízeních (ústavech, vězeních). Pokud byly děti delší dobu součástí kriminálního prostředí, tak toto prostředí vnímají jako normální a nemají potřebu se změnit.“*

R6: *„Opět to záleží na věku. Čím starší, tím je náprava obtížnější. Myslím si, že záleží i na genech, které dítě získalo od rodičů.“*

Shrnutí otázky č. 7:

U této otázky všichni respondenti zmiňovali dva důvody, které ovlivňují resocializaci: věk, ve kterém dítě nastoupilo do ústavní péče a podpora rodiny. Většina se shodla na tom, že resocializace je převážně částečná.

Záleží na rodinném zázemí, do kterého se dítě po opuštění ústavu vrací. Pokud rodina pomáhá dítěti dodržovat pravidla, která si osvojilo, mohla by být resocializace úspěšná.

Otázka č. 8: Co zásadního z Vašeho pohledu dělá DDŠ pro to, aby dětem umožnilo začlenit se úspěšně zpět do společnosti?

R1: *„Máme několik programů. Spolupracujeme s různými neziskovkami. Děti se účastní jejich programů, například program pro zapojení zpět do života. Účastní se kurzů finanční gramotnosti, sociálních mezilidských vztahů, návštěvy úřadů a dalších. Všichni jsou vedeni k samostatnosti, každý dostává kapesné a učí se s ním hospodařit. Jednou za 14 dní mají všichni víkend vaření, kdy dostanou určitý obnos peněz na nákup potravin a již záleží na jejich domluvě: co nakoupí, uvaří. Vše si musí dopředu propočítat. I tak se učí hospodařit.“*

Pro studenty jsme teď zařídili samostatný byteček, kde je veškerá organizace jejich času pouze v jejich režii, vychovatel tam dochází pouze na krátké kontroly. Mají zodpovědnost sami za sebe.“

R2: *„Otevírání se společnosti, chodí sem lidé z praxe, spolupracujeme s OSPOD, rodiči, pořádáme dny otevřených dětí. Dále děti mají možnost navštěvovat civilní kroužky. Snažíme se děti umísťovat do civilních škol. Myslím si, že hodně pomáhá i spolupráce s neziskovými organizacemi, kdy lidé, kteří sem přicházejí, vidí děti z jiného pohledu a jinak k nim přistupují.“*

R3: *„Myslím si, že ve škole s dětmi pracujeme stejně jako na jiných školách. Když budu hovořit za sebe, snažím se do výuky zařadit hodně příklady ze života. Pro děti pořádáme různé školení (finanční gramotnost) a exkurze. Chodí na různé terapie: canisterapie, hipoterapie. Většina z nás se snaží dětem předávat zkušenosti ze života a příklady.“*

R4: *„Ve výuce se snažíme spojovat praktické věci ze života s výukou. Například spojení finanční gramotnosti s matematikou. U starších dětí je to příprava na budoucí povolání. Používáme diagnostiku metodou Hamed 2, která pomáhá dítěti s výběrem budoucího oboru. Dále je to preventivní výchova zaměřená na drogy, sexuální výchovu a další rizikové oblasti.“*

Pro učně byla zřízena samostatná bytová jednotka, kde již nejsou přímo pod dohledem vychovatele a musí se o sebe částečně starat sami.“

R5: *„Snažíme se namodelovat rodinné prostředí. Děti žijí v rodinných skupinách. Snažíme se děti vést k samostatnosti, ale je to částečně limitováno. Spolupracujeme s rodiči dětí a jsme jim více otevření.“*

R6: *„Spolupracujeme s rodinami, snažíme se navést rodinu tak, aby přijala dítě zpátky a aby fungovala tak, jak by měla.“*

Děti jsou vedeny k samostatnosti, k tomu, aby si byly schopny zorganizovat svůj volný čas, svůj život. Také jsou vedeny k tomu, aby se dokázaly orientovat ve světě: hospodaření s penězi, zvládnuté nákupu, vyhledávání spojení v jízdách v řádech a další.“

Shrnutí otázky č. 8:

Dle odpovědí respondentů jsou nejzásadnějšími oblastmi propojení běžného života dětí, studijního času i volnočasových aktivit s aspekty reálného života. Děti se učí jak hospodařit se svým rozpočtem, být samostatní a umět si poradit v běžných životních situacích. Žijí

ve skupinách simulujících pro ně rodinu. Je zde velký důraz na spolupráci s dalšími organizacemi výše popsanými a také jejich rodinami.

Věřím, že toto zaměření DDS je pro děti velice prospěšné a umožní jim snadnější a z jejich pohledu zvládnutelný vstup do běžného života po ukončení ústavní výchovy.

Otázka č. 9: Je něco, co by mohlo dětem podle Vás více pomoci v resocializaci, ale není to možné prakticky realizovat či se to nepoužívá?

R1: „Je to individuální, každému dítěti by pomohlo něco jiného. Pokud by to šlo a dalo by se to ohlídat, tak aby každé dítě mohlo mít svůj vlastní individuální režim a posouvat mu hranice samostatnosti, což na skupině není zcela možné. I když se o to snažíme. Co nejvíce samostatnosti. Děti jsou zde hodně vedeny za ručičku a mají problémy s komunikací s veřejností (zařízení občanského průkazu).“

R2: „Spousta věcí. Většinou nám brání zákon. Nesoulad mezi ministerstvem školství, zdravotnictví a práce a sociálních věcí. Oni by měli spolu spolupracovat, každé ministerstvo zastřešuje něco jiného. Ideální by byl nějaký resort určený pouze pro ústavní výchovu. Problémem je získávání financí, lékařů, psychologů, atd.“

Další, co by pomohlo je více se otevřít okolnímu světu. Spolupráce s rodiči problémových žáků, umožnit jim ambulantní péči nebo týdenní péči či víkendové pobyty. Děti by nebyly zcela vystavené ústavní péči, ale i tak by se učily určitému režimu, řádu a zároveň by se vracely do svých rodin. Nebo větší spolupráce s OSPOD, také v souvislosti nabídky pobytů pro problémové děti, se kterými spolupracují. Bohužel na to není dostatek financí, zákon ani povolení.“

R3: „Možná by mohlo některým dětem pomoci navštěvování normálních rodin, třeba i rodin vychovatelů či učitelů. Aby viděli, jak to v rodině funguje a zapojit ho do činností, které rodina vykonává.“

R4: „Myslím si, že by pomohlo, kdyby mohlo být ve výchovné skupině méně dětí s oběma vychovateli: mužem a ženou, kteří by suplovali přímo rodiče. Více by fungovali jako rodina.“

Ve škole, ve výuce by pomohlo, kdyby bylo k dispozici více asistentů. Přibývá dětí medikovaných, psychicky labilních nebo agresivních. Tyto děti potřebují více pozornosti i v hodinách.“

R5: „Největší efektivitu bych spatřoval v tom, kdyby tady mohli být umístěni, ubytováni všichni zúčastnění: rodiče i děti. Byl by to pobyt pro všechny. Bohužel je to časově i finančně náročné, ale kapacity by tu byly.“

R6: „Myslím si, že by pomohlo změnit legislativu. Dnes je daleko volnější přístup k výchově a to se projevuje ve velké míře i na dětech. To co si dnes děti dovolí k dospělým, to dříve nebylo.“

Další, co by se mohlo upravit je zvýšení hranice zodpovědnosti dětí a daleko více je vést k samostatnosti, což není možné při počtu osmi dětí ve skupině.“

Shrnutí otázky č. 9:

Odpovědi respondentů se velice doplňovaly. Od možnosti individuálního nastavení hranic samostatnosti pro jednotlivé děti, práce s dětmi v menších skupinách, větší otevření se ústavu veřejnosti, zvýšení počtu asistentů a samozřejmě sladění zákonů a vládních nařízení pro oblast výchovné péče. Bohužel je DDŠ v určitých oblastech těmito normami zbytečně limitováno.

Nejvíce mě zaujali názory na spojení péče nejen pro děti ale i pro rodiče, což by podle mého názoru bylo u rodin se zájmem o dítě velice prospěšné, i když chápu finanční a časová úskalí.

Otázka č. 10: Co Vás, za dobu Vaší praxe, nejvíce potěšilo ve vztahu k dětem a jejich rozvoji?

R1: „Člověk si musí zvyknout na to, že ho hned něco nepotěší, bude mít nejprve špatnou vazbu s dětmi. Potěší mě, když dítě neskončí ve vězení, bude žít normálním životem. Když se k nám vrací a pochlubí se tím, co dělají, jak žijí. Jsem rád, když mi řeknou, že to v DDŠ nebylo tak špatné a že samy uznají, že se něco naučily, že si pamatují, co jsme jim řekli a v čem jsme měli pravdu. To je většinou, ale až s větším odstupem času.“

R2: „Řekla bych, že se nám více daří popřít myšlenku, že ústav je kriminál a že tady děti jsou za trest. Doufám, že všichni dospělí tady chápou, že tyto děti, jsou oběti svých rodin a že jim je potřeba pomáhat. I veřejnost k nám přistupuje jinak. Děti si začínají uvědomovat, že tady mají možnost dokončit si vzdělání, že je to pro ně pomoc a doma by tyto možnosti neměly. Pobyt tady již nevnímají jako zlo, ale jako pomoc. Většina dětí je i po opuštění ústavu s námi v kontaktu a dávají o sobě vědět.“

R3: „Nejvíc mě potěší, když dítě odchází a loučí se se mnou třeba se slzami v očích a já vím, že to myslí upřímně. Také když vidím, že se dítě dokázalo vyučit a daří se mu dál v životě.“

R4: „Těší mě, když jsou děti na sebe pyšné za své výtvoř. Baví je činnost, kterou vykonávají a také když pochválí vyučující hodinu. Dává mi to další sílu pokračovat v tom, co dělám.“

R5: „Potěšilo mě, když se podaří propojit vztah mezi dítětem a rodinou, kdy rodina změní přístup a rodinné podmínky a vede dítě dál správným směrem.“

R6: „Když se některé děti vrátí zpět a uznají, že jsme je vedli k něčemu, s čím se v dalším životě setkaly a také to, že se o sebe dokážou postarat.“

Shrnutí otázky č. 10:

Z odpovědí cítím, že práce s dětmi v ústavu je velice náročná, komplikovaná a nesnadná. Pro většinu respondentů je tou největší odměnou, když se od svých svěřenců dozvědí, že se jim daří, umí se o sebe postarat a zpětně vidí a chápou, že jim pobyt v ústavu byl výraznou pomocí. Bohužel se toto respondenti od svých svěřenců dozvídají většinou až po jejich odchodu z ústavu a to jen u těch, kteří se ze své vlastní vůle ozvou.

Domnívám se, že bohužel neexistuje nebo není veřejně dostupná statistika, která by dokazovala reálnou úspěšnost resocializace po odchodu dětí z ústavů.

ZÁVĚR

Ráda bych uvedla myšlenku, která mě zaujala a velmi blízce se vztahuje k tématu mé bakalářské práce. „*Lepší špatná rodina, než nejlepší ústav.*“⁴⁸ Sám autor, který tuto myšlenku ve svém díle uvedl, ji následně vyvrací. Já s jeho výsledným názorem určitě souhlasím. Vycházím ze zkušenosti, kterou jsem získala během své praxe v DDS a během rozhovorů jak s chovanci ústavu, tak s jejich vychovateli a učiteli.

Nejčastějším důvodem pro umístění dětí do ústavní výchovy je selhání funkce rodiny. Většinou se jedná o rodiny neúplné, sociálně slabé, rodiny s kriminální minulostí nebo jen rodiny, které zanedbávají své dítě z důvodu nezájmu o dítě, pracovní vytíženosti nebo děti s diagnostikovanými poruchami.

Resocializace žáků v ústavní výchově je velmi obtížná. Závisí na věku dítěte a na jeho osobnosti. Cílem DDS je, aby děti dokončily základní vzdělání a naučily se pravidlům slušného chování. Dále je vede k samostatnosti a snaží se o to, aby se děti byly schopny o sebe postarat a uměly se orientovat v reálném světě, kam se po ukončení pobytu z ústavu vrátí. DDS zajišťuje dětem různé aktivity, ať už jde o výukové programy, exkurze, přednášky či jiné činnosti. Spolupracuje s různými organizacemi, které se snaží také dětem přiblížit reálný život mimo ústav. Úzce spolupracuje i s rodinami dětí a podporuje jejich návrat zpět.

Zde je velice důležitá ochota rodiny spolupracovat a aktivně se podílet na správné výchově svých dětí. Podstatné je také to, kam se děti dostanou po ukončení ústavní výchovy. Podle mého názoru je velmi důležitá podpora okolí, rodiny nebo lidí žijících ve stejné komunitě. Pokud v tomto okolí po návratu převládají patologické jevy, které zřejmě byly příčinou pro umístění dítěte do výchovného zařízení, záleží jen na získaných návycích a dovednostech z DDS a silné vůli daného jedince se těmto vlivům oprostít a nenechat se znovu negativně ovlivnit.

Z mého pohledu je velice účinný způsob hodnocení dětí, který velkou většinu z nich motivuje k dodržování jejich povinností a pravidel. Je pro ně důležitou zpětnou vazbou a velmi často ho sami vyžadují.

⁴⁸ Langmeier J., *Psychická deprivace v dětství*, s. 137.

Neméně důležité a zároveň skutečně efektivní spatřuji rodinné soužití v rámci DDS, kde si děti sami vaří, starají se o domácnost, sdílejí povinnosti, tedy učí se to, co standardně poskytuje zdravá fungující rodina. Spolu s dokončeným vzděláním je toto podle mého názoru tím nejzásadnějším, co děti připraví pro skutečný život po ukončení ústavní péče, tak aby se z nich nestali kriminálníci, ale lidé schopni do budoucna tvořit rodinu a být schopni nekonfliktního sociálního začlenění do společnosti.

Aby mohla být resocializace dětí umístěných v ústavní péči úspěšnější, ztotožňuji se s názory některých vychovatelů a pedagogů.

Domnívám se, že **existují možnosti, jak by bylo možné zvýšit úroveň a úspěšnost resocializace dětí v DDS**. Tyto možnosti spatřuji ve:

- Snížení počtu dětí na jednotlivých skupinách, což by umožnilo prostor pro lepší individuální výchovnou péči pro dané děti.
- Počtu vychovatelů na výchovnou skupinu zvýšit tak, aby v každé z nich pracovali dva vychovatelé zároveň, nejlépe muž a žena. Tím by se více přiblížila idea rodinného soužití a děti s vychovatelem by mohli mít k sobě blíže.
- Zavedení ambulantních pobytů v DDS. Rodiny, které mají problémové dítě, ale nechtějí jej umístit do ústavní výchovy, by určitě uvítaly možnost ambulantního pobytu dětí v DDS. Dětem by byla věnována větší péče ve výuce i výchově, přesto by dítě neztrácelo kontakt s rodinou a věřím, že i rodina by byla více motivována a aktivněji by se zapojovala do převýchovy dítěte dle rad a návyků získaných v DDS.

Další možností by byly pobyty pro rodiče s dětmi přímo v areálu DDS, opět by dítě neztrácelo kontakt s rodinou a spolupráce s rodiči v oblasti změny výchovy a aplikace pozitivních výchovných aktivit by byla efektivnější, otevřenější a jednodušší.

I když jsem si vědoma značné nákladnosti navrhovaných opatření i stávajícího omezení zákonnými normami, přesto v těchto návrzích spatřuji smysl.

Myslím si, že preventivní péče zaměřená na děti je z dlouhodobého pohledu efektivnější a méně nákladná než péče následná.

Jsem ráda, že žiji ve státě, kde existuje sociální systém, umožňující resocializaci dětí a péči o ně alespoň ve stávajícím rozsahu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákon 94/1963 Sb. *o rodině*.

Zákon 359/1999 Sb. *o sociálně-právní ochraně dětí*.

Zákon 218/2003 Sb. *o soudnictví ve věcech mládeže*.

Zákon 109/2002 Sb. *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*.

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

JANSKÝ, P., *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 169 s. ISBN 80-7041-114-7.

JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, 487 s. ISBN 80-7312-038-0.

JŮZL, M., *Penitenciaristika a penologie*. Brno: IMS, 2012, 148 s. ISBN 978-80-87182-24-6.

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011, 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 159 s. ISBN 80-85850-76-1.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007, 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

NĚMEC, J., VOJTOVÁ, V. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Brno: Paido, 2009, 381 s. ISBN 978-80-7315-191-1.

PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. Brno: Paido, 2001, 165 s. ISBN 80-7315-010-7.

POKORNÁ, V. *Vývojové poruchy učení v dětství a dospělosti*. Praha: Portál, 2010, 240 s. ISBN 978-80-7367-773-2.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2012, 208 s. ISBN 978-80-247-3470-5.

RÁJOVÁ, D. *Metoda canisterapie a její využití při práci se třídou*. Prevence, 2011, č. 2, s. 16 – 18, ISSN 1214-8717.

ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007, 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 216 s.

VOCILKA, M. a kol., *Vybrané statě z etopedie*. Most: Reprografie VÚHU, 1994, 91 s.

Canisterapie [online]. c2011 [citováno 2013-01-05]. Dostupné z: <http://caniskamarad99.webnode.cz/canisterapie/canisterapie-v-detske-psihiatrii/>

Centrum Don Bosco SKM [online]. c2011-2013 [citováno 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.dozivota.cz/o-nas>

Cesta do života [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/svp.pdf>

Dětský domov se školou Chrudim [online]. c2013 [citováno 2013-01-06]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/?page_id=31

Dětský domov se školou, vnitřní řád [online 2013]. c2013 [citováno 2013-01-10]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vnitri_rad.pdf

Výroční zpráva 2010/2011 [online]. c2013 [citováno 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.dds-chrudim.cz/wp-content/uploads/2011/05/vyr_zprava_02_03.pdf